

Kuzey Almanya'da Bir Yerleşme Merkezi "Kiel"

OSMAN CAHİT İNANDIK*

Dünyanın en iyi doğal limanları bile, hinterland'ı ulaşım zorluklarına sahipse büyük bir değer taşımazlar. Bugün Almanya için çok kıymetli olan Kiel limanının 100 yıl kadar evvelki durumu da böyleydi. 1832 yılında Hamburg karayolu ve hemen ardından 1844 de de demiryolu bağlantısı kurulunca Kiel, çevresindeki yerleşme merkezleri arasında birden bire sivrilip önem kazandı. Ulaşımın büyük ölçüde kolaylanması sayesinde, politik ve stratejik açıdan bir çok kanal açılması ise, Kiel'i hızlı gelişen bir şehir haline getirdi. Nitekim Kiel, 1864 de Prusya donanmasının ana limanı ve 1871 de Alman İmparatorluğu'nun savaş limanı oldu. Bütün bunların yanında coğrafi konumu bakımından Kiel'in bir başka değeri daha vardı. 1887-1895 yılları arasında açılan Kaiser-Wilhelm Kanalı (bugünkü adı ile Kiel Kanalı veya Nord-Ostsee Kanalı), Jutland Yarımadası'nı Kiel'den Elbe'nin ağzına kadar kesmekte ve Baltık'ı Kuzey Denizi'ne bağlamaktadır Uzunluğu 99 km. genişliği 103 m. ve derinliği de 11 m. olan kanal, başlangıçta sadece stratejik bakımdan önemliydi. Bugün ise dünya deniz transitinin önemli bir kanalı olarak hizmete açıktır.

Yine 1800 yıllarının ilk yarısında kurulmuş olan Kiel tersanesi gittikçe gelişerek değerini arttırmıştır. Howald Werke adını taşıyan bu tersanede daha 1841 yılında dünyanın ilk denizaltısının inşa edildiğini söylemek gerçekten yerinde olur.

Kiel'de sadece gemi inşa sanayine bağlı kalmamak amacıyla, diğer sanayi faaliyetlerine yönelik çalışmalara da önem verildi. Bunun neticesi olarak kısa zamanda çeşitli sanayi kollarına yatırımlar yapıldı. Bu arada balıkçılığa da gereken önem verildi. Bu amaçla da limanda büyük bir balıkhaneye ve buzhaneye inşa edildi Bugün Kiel'de makina ve elektronik aletler sanayi, inşaat malzemeleri sanayi, tekstil sanayi, deri sanayi, giyim eşyaları sanayi, çeşitli gıda maddeleri ve meşrubat sanayi, demiryolu malzemeleri sanayi ve parfümeri sanayi oldukça gelişmiş bir durumdadır.

*Bu makale, 14.12.1981'de ebediyete intikal eden değerli meslektaşım Ass. Osman Cahit İNANDIK tarafından, 1978'de baskıya verilmişti. Makalenin baskı provasının düzeltilmesi görevi bize düştüğü için kendimi şanssız sayıyor ve değerli meslektaşımın Allah'tan rahmet diliyorum...

Kiel sadece bir liman ve endüstri şehri olarak kalmamış, aynı zamanda bir üniversite şehri ve idarî merkez olmuştur. Bu yönleriyle de kısa zamanda büyümeler gösteren Kiel, bugün Schleswig-Holstein eyaletinin başkentidir.

1864 den 1916 ya kadar Kiel'in nüfusu da tam 10 kat artmıştı. Şehrin merkezi kısmı; bu nüfus artışının doğurduğu problemlerden biraz uzak kalmıştır. Bu kısımda Belediye Sarayı, İdarî binalar, Kilise ve Tiyatro Sarayı'nın geniş bahçeler içinde bulunması, genel görünümü fazla değiştirmemiştir. Bununla beraber çevreye yapılan apartmanlar, kentin bu eski kısmını adeta bir çember altına almışlardır. Şehir merkezinin batı ve kuzeyinde geniş ve düz araziler üzerine gerek yüksek, gerekse tek katlı bahçeli konutlar rahat bir şekilde yayılmıştır. Buna karşılık yine merkezin doğusunda yer alan tersanenin sırtında kalan kısımda karmakarışık dar sokaklar, soğuk cepheli apartmanlarla dolmuştur.

1730 yıllarında sadece 4500 nüfusa sahip olan şehir 1961 yılında 273.000'e ulaşmıştır. Nüfusta dikkati çeken bir husus 1910 ile 1961 yılları arasında görülen değişkenliktir. Harp yılları ve göçlerin bir neticesi olan bu durum, özellikle 1943-1945 yılları arasında aşağıdaki tablo da da görüldüğü gibi şaşırtıcı bir düşüş göstermektedir.

1730	4500	1918.....	243000
1803	7000	1922.....	204000
1845	14000	1933.....	218000
1867	24000	1943.....	300000
1896	86000	1945.....	183000
1910	212000	1961.....	273000

Kiel'in nüfus gelişmesi (1730-1961)

1974 yılında, Almanya'nın 300000 ve daha yukarı nüfuslu 30 yerleşme merkezinden sadece Bonn ve Aachen'in nüfusunda bir evvelki yıla göre artış kaydedilmiştir. Kısa geçmişe bakıldığında, ülkenin hemen her büyük kentinde olduğu gibi Kiel'in de nüfusunda bir gerileme olduğunu görmekteyiz.

Yıl	Nüfus	Bir evvelki yıla göre
1973	265147	—2242
1974	263877	—1270
1975	261588	—2289

Kiel'de 1973, 74 ve 75 yıllarındaki nüfus azalması

Kiel'de 1975 yılı içinde kaybedilen 2287 kişilik nüfusun 1291'i doğum-ölüm farkından, 998 i de iç ve dış göç farkından olmuştur. Aynı yıl içinde (1975) canlı

doğum sayısı bir evvelki yıla (1974) göre daha fazla olmasına rağmen, ölenlerin sayısının, doğumdan daha fazla oluşu; dışa göç edenlerin de içe göçlerden fazla olması bu (—) farkı meydana getirmiştir.

Yıl	Canlı Doğum	Bir evvelki yıla göre	
1974	2315	—104	
1975	2370	55	
Yıl	Ölenler	Bir evvelki yıla göre	Genel kayıp
1974	3661	—103	1215
1975	3661	131	1291

Kiel'de 1974 ve 1975'de ölüm-doğum farkları

Yapılan istatistiklere göre Kiel'de 1975 yılında doğan 2370 çocuktan 342 si yabancı uyruklu olanlardır. Başka kelimelerle doğan her 7 çocuktan 1 i yabancı uyruklu olanlardır. Kentte 1975 yılında 11973 yabancının ikâmet ettiği tesbit edilmiştir. Bu yabancılardan 10163 ü veya % 84.9 unu Avrupalı'lar oluşturur. Tüm yabancı uyrukluların yarısından fazlasını da (%55 kadarı) Türkler meydana getirmektedir. Türkler'in ardından en fazla nüfusa sahip olarak da Yugoslav uyrukluları görülmektedir.

Aşağıdaki tabloda 31.12.1975 tarihinde Kiel'de ikâmet eden yabancıların ülkelere göre dağılışı görülmektedir.

Ülke	Sayı	Ülke	Sayı
Türkiye	6581	İsveç	136
Yugoslavya	754	Finlandiya	125
İspanya	427	Belcika	98
Danimarka	291	Tunus	248
İtalya	249	A.B.D.	587
Fransa	220	İran	318
Norveç	141	Portekiz	58

1975 yılı sonunda Kiel halkının % 4.6 sı, bir başka sözlerle kentte yaşayan her 1000 kişiden 46 sını yabancılar oluşturmaktaydı. Bu 11973 yabancından 6921 (%57.8 i) erkek, 5054, ü (% 42.2si) de kadındı. 1973 yılı sonunda ise kentteki tüm yabancıların % 60 ının erkek ve % 40 ının kadın olduğu tesbit edilmişti. 1976 yılı başlarında ise kadın-erkek eşitliğine daha yaklaşmış olduğu görülmektedir. Bunun sebebini şu şekilde izah etmemiz mümkün görülüyor. Kiel'e çalışmaya gelen yabancı uyruklu erkekler, kendileri için gereken ortamı yarattıktan sonra eşlerini ve çocuklarını da yanlarına alıyorlar. Böylece bir denge oluşuyor.

Kentteki Alman halkının yaş ortalamasıyla, yabancı uyruklu olanların yaş ortalaması arasında da hemen dikkati çeken bir fark vardır. Yabancı halkın % 74

ü 15-65 yaş arasında olanlar ve sadece % 1.7 si daha yaşlı olanlardır. Yerli halkın ise % 64.1 i 15-65 yaş arasında, % 18.2 si daha yaşlılardır. 0-15 yaşlarındaki çocukların payı, yabancılarda % 24.3 , Alman halkında ise sadece % 17.7 dir.

Kiel'de yaşayan halkı 6 yaş dilimine ayırmak suretiyle (1975 yılı itibariyle), nüfusun oranının bir hayli yüksek olduğunu açıkça görebiliriz. Bu cetvelde konunun daha iyi anlaşılabilmesi bakımından Alman halkı ile yabancı halkı ayrı ayrı ele aldık. Dikkati hemen çeken bir husus, yerleşik yabancıların büyük bir çoğunluğunun üretici yaşlarda olmasıdır.

Yaş dilimi	Alman	Yabancılar (Yüzde olarak)
0-5	5.3	11.8
6-14	12.4	10.5
15-20	7.8	6.1
21-44	33.8	62.2
45-64	22.4	5.8
65 ve daha yukarı	18.3	1.7

Kiel'de nüfusun yaş dilimlerine göre oranı

Yine 31.12. 1975 tarihinde Kiel'de ikâmet eden yabancıların hemen hemen yarısı evli durumda görülmektedir. Erkeklerde bekâr olanların oranı, evlilere göre biraz daha fazladır. Kadınlarda ise bunun tersi görülmektedir. Boşanmış ve dul olanların oranı da oldukça azdır.

	Toplam	Erkek	Kadın
Bekâr	5943	3644	2299
Evli	5790	3182	2598
Boşanmış	162	76	86
Dul	90	20	70

Kiel'de yaşamakta olan yabancıların 1975 yılı itibariyle medeni halleri.

Bütün Almanya'da olduğu gibi Kiel'de de ikâmet eden tüm yerli ve yabancı uyrukluların 6 yaşından 16 yaşına kadar zorunlu bir eğitimi vardır. 1975 yılı sonlarında resmî kayıtlara göre kentte 38396 talebenin okula gittiği tesbit edilmiştir. İlkokullar istisna olmak üzere, çeşitli okullarda talebe sayısının bir evvelki yıla göre arttığı görülmektedir. Canlı doğumdaki azalmaların bir neticesi olarak küçük sınıflardaki talebe sayısında hissedilir bir azalma olmaktadır. Nitekim 1973 yılında İlkokulların birinci sınıfına 4229 talebe kayıt edilmişken, bu sayı 1974 de 3999 a ve 1975 de de 3666 ya düşmüştür. Aynı şekilde ana okullarındaki çocukların sayısında da gözle görülen bir azalma olmuştur. 1974 yılında bu okullarda 250 talebe tesbit edilmişken, bu sayı 1975 de 220 ye düşmüştür.

Bilindiği gibi eğitim mecburiyeti Almanya'da yaşayan yabancı uyruklular için de geçerlidir. Kiel'de 1961/1972 ders yılında sadece 182 yabancı talebe bulunmaktaydı. Aynı ders yılında yabancı talebeler toplam talebe sayısının % 0.5 ini oluşturuyordu. 1975/1976 ders yılında ise yabancı talebe sayısı 8643 e yükselmiştir. Bu da toplam talebe sayısının % 2.2 si olmaktadır. Burada ortaya çıkan bir problemi de kısaca vurgulamakta yarar görüyoruz. Kiel muhtarlıklarındaki kayıtlara göre 1975 yılında 6-15 yaşları arasında 1350 yabancı uyruklu çocuk olduğu bilinmekteydi. Halbuki okula devam eden yabancı talebe sayısı sadece 863 dü. Mecburi bir eğitim görmesi gerektiği halde okula devam etmeyen yabancı uyruklu çocuk sayısının oldukça yüksek olduğunu görmekteyiz.

1975/1976 kış sömestresinde Kiel Christian Albrecht Üniversitesi'nde 11750 öğrencinin kayıtlı olduğunu görmekteyiz. Bir evvelki dönemde ise mevcut öğrenci sayısı 1120 daha azdı. Yine 1976 yılında üniversitede kayıtlı 697 yabancı uyruklu talebe bulunmaktaydı. Üniversitede bulunan tüm öğrenciler içinde kızların sayısında devamlı bir artış olduğu tesbit edilmiştir. 1974 de % 33.3, 1975 de % 33.4 olan bu oran 1976 yılında % 34.9 a kadar çıkmıştır.

	Kış 74/75	Yaz 75	Kış 75/76
Christian Albrecht Üniversitesi	10630	10308	11750
Yüksek Pedagog Okulu	3070	3057	3163
Yüksek Teknik	516	475	485
Yüksek Meslek	1926	1891	1853

Kiel'de Üniversite ve Yüksek Okullardaki Öğrenci Sayısı

Sosyal ve kültürel faaliyetler açısından eskiden beri bir hayli zengin olan Kiel'de ilk tiyatro binası 1907 yılında inşa edilmiştir. İkinci Dünya Savaşı esnasında stratejik konumu nedeniyle en çok hasar gören kentlerden biri olan Kiel'de bu tiyatro binası da hemen tamamıyla yıkılmıştı. Savaş yıllarının ardından restore edilerek tekrar hizmete giren tiyatro binasının yakınında modern bir opera sarayı ve kısa zaman sonra da bir ikinci tiyatro binası daha inşa edilmiştir. 1951 yılında da yaklaşık 10000 kişilik kapalı spor ve sergi sarayı yapılmıştır.

Yapılan istatistiklere göre Kiel'de son 15 yılda operaya giden izleyicilerde bir azalma, buna karşılık tiyatroya giden izleyicilerde belirgin bir artma olduğu kaydedilmiştir. 1975 yılında hem opera hem de tiyatro seyircisinin bir evvelki yıla oranla biraz daha fazla olduğu görülmektedir. Özel tiyatroları ise 1974 de 43 temsilde 2745 seyirci, 1975 yılında ise 56 temsilde 4001 seyirci izlemiştir. Bunlardan başka sadece Kuzey Almanya şivesi ile sahneye oyun koyan tiyatroları 1975 yılında 47 temsilde 18138 kişi, 1974 yılında ise 30 temsilde 10966 kişi izlemiştir. Yine 1975 yılında çeşitli müzik türündeki 9 konser 10100 kişi tarafından izlenmiştir.

''Ostseehalle'' kapalı spor ve sergi sarayında 1975 yılı içinde yapılan maç, gösteri, konser ve sergiler de 286.417 biletli seyirci ile bir evvelki yıldan daha fazla izleyici toplamıştır.

Kiel'de ilgi çeken bir durum da sinema seyircilerinin yıldan yıla gittikçe azalmasıdır. 1950 yılında 2623178 ve 1960 da 3132050 olan seyirci sayısı daha sonraki yıllarda süratli bir şekilde azalma kaydetmiştir. 1974 yılında kentte mevcut 9 sinema 963443 kişi, 1975 yılında da yine aynı adetteki sinemalar 815677 kişi tarafından ziyaret edilmiştir. 1950 yılından bu yana büyük miktarda olan azalmanın başlıca sebebi, 3 ayrı kanaldan yayın yapan televizyon olduğu muhakkaktır.

1874 yılında kurulmuş olan şehir kütüphanesi, kuruluşunun 101. yılı olan 1975 de halka okunmak için 10036665 kitap vermiştir. Bu sayının her geçen yıl biraz daha arttığı tesbit edilmiştir. Kiel şehir kütüphanesinin biri merkez olmak üzere 13 ayrı binasındaki toplam kitap sayısı 260857 dir. Kentteki 248 okuma salonu da aynı yıl içinde 19084 kişi tarafından ziyaret edilmiştir.

Kiel'de şehir içi ulaşım sadece belediyeye ait otobüs taramvaylarla yapılmaktadır. 1975 yılında Kiel'de toplam 76784 motorlu vasıta bulunduğu tesbit edilmiştir. Bunlardan 268 i otobüs ve tramvay, 4224 ü kamyon, 763 vitesli motorsiklet, 70182 si de otomobillerdir.. Yapılan sayımlara göre bu rakamlar bir evvelki yıldan 2101 daha fazladır. Kiel'de her 1000 kişiye 1973 yılında 259, 1974 yılında 257 ve 1975 yılında da 267 otomobil düşmektedir. Şehir içi ulaşımında tek bir hat üzerinde çalışmasına rağmen tramvayların taşımadaki hissesi oldukça yüksektir. (50 tramvayın karşılıklı olarak çalıştığı bu hatta günde taşınan yolcu sayısı 33000 dir. 17 ayrı hatta çalışan belediye otobüslerinin sayısı 214, günde taşıdıkları ortalama yolcu sayısı da 78000 civarındadır. Kentte ayrıca telefonlu ve telsizli 2 taksi şirketi bulunmakta ve bunlarda yaklaşık 500 araba çalışmaktadır.

Kiel Belediyesi tarafından işletilmekte olan gezi vapurları 1975 yıl içinde Danimarka ve civar adalara yaptığı özel seferler ve liman gezilerinde 2651000 yolcu taşımışlardır.

Şehir içi trafik kazalarında 1975 yılında bir evvelki yıla göre bir artış görülmektedir. 1973 ve 1974 yıllarında trafik kazalarında evvelki yıllara oranla bir düşüş olduğu tesbit edilmişti. Bu yıllardaki azalmanın önemli bir sebebi de petrol sıkıntısı olmuştur. 1975 de kazalarda tekrar bir artış kaydedilmiştir. 1975 yılında şehir içinde kazaya uğrayan şahısların % 26.3 ü ağır yaralılar ve % 73.7 si de hafif yaralılar sınıfındaydı. 1975 yılında yine kazalarda ölü sayısı 1974 de olduğu gibi 28 olarak kalmıştır.

Trafikte önemli rakamlar verebileceğimiz bir diğer araştırma da Kiel Kanalı ile ilgilidir. 1975 yılında 80 inci açılış yılını dolduran kanal beynelminel ulaşımında büyük bir rol oynamıştır. Bu yılda kanalda 60281 gemi geçmiştir. Bu gemilerle

de toplam 51209000 ton yük taşınmıştır. Yine aynı yılda kanaldan geçen gemilerin 38135 i Alman bandıralı, geri kalan 22146 gemi ise 44 ayrı bandırala ait gemilerdi.

Kiel turizm açısından da yine coğrafi konumu nedeniyle oldukça önemli bir yer tutmaktadır. Kente gelen turist sayısı her geçen yıl artmaktadır. 1975 yılında Kiel'i çeşitli amaçlarla ziyaret etmiş bulunan yerli ve yabancı turistlerin sayısının 175412 olduğu belirlenmiştir. Aynı yılda turistlerin 392515 yatak kullandıkları verilen bilgiler arasındadır. Kullanılan bu yatak sayısı bir evvelki yıla göre 3973 daha fazladır. Başka kelimelerle bir yıl içinde % 2.3 oranında bir artış kaydedilmiştir.

Kiel'e gelen yabancı turistler arasında birinci sırayı İsveçli turistlerin aldığını görmekteyiz. Daha sonra Norveç ve Danimarkalı'lar bu sırayı takip etmektedirler. Verilen bilgilere göre Kiel'e gelen yabancı turistlerin yarısından fazlası Kuzey Ülkelerinden gelenler teşkil etmektedir. Bunu oranla söyleyecek olursak, Kiel'i ziyaret eden yabancı turistlerin % 63 ünün Kuzey Ülkelerinden geldiğini belirtebiliriz. Nitekim Kiel-Oslo-Kai limanından İskandinav ülkeleri arasında çalışan feribotlar 1975 yılında 201229 vasıta ve 1246719 kişi taşımışlardır. Bir evvelki yıla göre 60000 kişilik bir artış olduğu veilen istatistikler arasındadır.